

- порівняльне дослідження не є тотожним експертизі і не підміняє собою проведення експертизи, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання.

1. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є., Петряєв С. Ю. Використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. *Політологія Соціологія Право*. 2019 4 (44). С. 125 – 130.

2. Копча, В. В., & Копча, Н. В. (2022). криміналістична техніка.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

4. Антонюк П. Є., Пясковський В. В. Письмове пояснення спеціаліста в системі процесуальних джерел доказів на досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень. *Криміналістика і судова експертиза: збірник наук. праць*. 2021. № 66. С. 332–341. DOI : <https://doi.org/10.33994/kndise.2021.66.33>

БАРАБАШ Гліб

викладач Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ У ВИКОРИСТАННІ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ПІД ЧАС ОПИТУВАННЯ СВІДКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Під час здійснення досудового розслідування одним із основних засобів збирання доказів для встановлення фактичних обставин справи є така слідча (розшукова) дія як допит свідка.

На сьогоднішній день ведеться низка дискусій щодо процесуальних прав сторін кримінального провадження під час допиту свідка, адже через нерівність можливостей, а саме тих засобів, які може використовувати у доведенні невинуватості підозрюваного саме сторона захисту, може мати місце лише формальне дотримання основних принципів кримінального судочинства.

Проблеми, пов'язані із використанням засобів захисту під час опитування свідків кримінального правопорушення досліджували такі науковці, як Ю. П. Алєнін, О. А. Банчук, М. М. Гродзинський, В. А. Журавель, М. І. Порубов, В. В. Романюк, В. Ю. Шепітько, В. М. Яшин та інші.

Отримання фактичних даних шляхом проведення допиту може застосовуватися у відношенні до осіб, які перебувають у тому чи іншому процесуальному статусі. Так, Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) передбачено проведення допиту свідка, потерпілого та підозрюваного, а також експерта. У залежності від процесуального статусу особи, під час проведення окремих етапів досудового

розслідування, зокрема під час проведення допиту, законодавство визначає певну, чітко визначену сукупність прав, обов'язків, індивідуально та процесуально визначену ступінь відповідальності.

Суперечності при допиті свідка найчастіше виникають саме під час проведення досудового розслідування, оскільки допит під час судового розгляду має інші процедурні особливості. Через свою беззаперечну важливість та необхідність, результат проведеної процесуальної дії у вигляді допиту свідка має значний вплив на подальший розвиток розслідування, та, як наслідок, і на його результати.

Відповідно до ч.2 ст.22 КПК України сторони кримінального провадження мають рівні права щодо збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених цим Кодексом, що у свою чергу є проявом однієї із базових засад кримінального процесу, а саме змагальності сторін [1]. Проте найбільше проблем на практиці спостерігається саме під час проведення допиту свідка, оскільки процесуально закріплені повноваження сторін виключають можливість змагальності сторони обвинувачення та сторони захисту.

Так, проводити допит осіб з визначеним процесуальним статусом, зокрема і свідка під час здійснення досудового розслідування уповноваженим є орган досудового розслідування, тобто сторона обвинувачення, при передбаченому КПК України рівності прав сторін на збирання доказів, формування кожною із сторін своєї доказової бази та правової позиції.

Допит свідка може здійснюватися слідчим, прокурором без присутності сторони захисту. Сторона обвинувачення при цьому має відповідні повноваження на попередження свідка про кримінальну відповідальність у випадку надання неправдивих показань за ст. 384 Кримінального кодексу України «Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу». Особи, які беруть участь у допиті в якості свідка не можуть відмовитися від давання показань стороні обвинувачення, окрім випадків давання показань щодо себе, членів їх сім'ї та близьких родичів, перелік яких визначений законом, оскільки за відмову також передбачена кримінальна відповідальність, що закріплена статтею 385 КК України «Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків» [2, с. 365]. За рахунок гарантованості матеріальним та процесуальним законом у сторони обвинувачення є безліч переваг, адже у даному випадку рівень правдивості та належності наданої під час допиту інформації підвищується.

При усій повноті гарантованості та процесуальної забезпеченості прав сторони обвинувачення, сторона захисту вкрай обмежена у проведенні допиту свідка, оскільки її повноваження зводяться до опитування особи, яке може проходити лише зі згоди останньої. Як правильно зазначає Король В. В. та Мединська Л. В. «при формальній рівності і рівній правоздатності різних осіб, отримані ними права можуть бути нерівними, що призводить до непрямого

порушення принципу рівності через фактичне неоднакове застосування на практиці норми права» [3, с. 343].

Право опитувати осіб за їх згодою, як одне із професійних прав захисника, передбачене п. 7 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Але таке право може бути використане як у кримінальному, так і у цивільному чи адміністративному процесі. Відсутні чітко визначені особливості та процедура здійснення опитування адвокатом саме у кримінальному провадженні.

На думку Бігунець І. М. «для захисника як учасника кримінального провадження, зокрема на стадії досудового розслідування, брак чітких правил проведення опитування особи ускладнює реалізацію визначеної в законі правової можливості, а визначене в профільному законі право адвоката на опитування особи не передбачає жодного продовження в кримінальному процесуальному законі» [4, с. 42]. Цим зумовлюється становище, за якого сторона захисту не може повною мірою використовувати засоби збирання доказів, відстоювати свої твердження і оскаржувати твердження сторони обвинувачення.

Через невизначеність, надмірну загальність цього засобу, виникають безліч проблем для здійснення доказування стороною захисту, збору доказів та доведення їх переконливості перед судом.

Так, сторона обвинувачення фіксує процесуальні дії під час кримінального провадження, зокрема і допит свідка, у відповідному протоколі (за винятком випадків, коли допит свідка фіксувався за допомогою технічних засобів – тоді текст показань може не вноситися до відповідного протоколу згідно ст. 104 КПК України). Проте, форма фіксування інформації, що отримується захисником під час проведення опитування особи, законом не передбачена, що в свою чергу призводить до фактичної відсутності можливостей визнання отриманої інформації повноцінним, належним та допустимим доказом. Тому, існує потреба у регламентації форми закріплення результатів опитування стороною захисту, якою може бути протокол опитування особи захисником. У такому протоколі мають також міститися відомості, що встановлені вимогами до протоколу у ч. 3 ст. 104 КПК України, а також вказівка на те, що надання пояснень особою відбувалося за її згодою.

У випадку надання захиснику прав здійснювати опитування за загальними правилами проведення допиту для сторони обвинувачення, захисник матиме змогу використовувати для фіксування опитування особи технічні засоби.

Вказані способи закріплення алгоритму опитування особи та визначення його процесуальної форми в змозі забезпечити реальне дотримання принципів рівності та змагальності сторін. Допит свідка та опитування особи мають однаково сприйматися як докази та досліджуватися на одному рівні для досягнення цілей та завдань кримінального процесу. Саме у цьому випадку

захисник матиме можливість самостійного формування належної та допустимої доказової бази.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 12.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>.
2. Проблеми проведення допиту на стадії досудового розслідування. [Лисаченко С. Л.] *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. №6. С. 364–368.
3. Засада рівності у кримінальному провадженні України. [Король В. В., Мединська Л. В.] *Прикарпатський юридичний вісник*. 2013. Вип. 1 (3). С. 342–352.
4. Повноваження захисника на досудовому розслідуванні [Бігунець І. М.]: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2020. 236 с.

BIDNIAK Hanna,
Candidate of Legal Sciences,
Associate Professor
associate professor of the department of
criminology and pre-medical training
Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairsкандидат
BIDNIAK Valentin,
Candidate of Legal Sciences,
senior operational officer of the
Department of Strategic Investigations in
the Dnipropetrovsk Region of the
Department of Strategic Investigations of
the National Police of Ukraine

**SEPARATE MANIFESTATIONS OF VIOLATIONS OF CONSUMER
RIGHTS IN THE ELECTRONIC MARKET**

Rapid scientific and technical progress definitely dictates the conditions of modern life in society. An integral part of everyday life is the use of the Internet system in various spheres, be it educational, scientific, economic, political, etc. In the conditions of a global problem - an acute respiratory infection caused by COVID-19, this was almost the only opportunity to maintain social activity. Of course, there is an intensification of activities on the electronic market and an increase in the number of online stores even in the conditions of martial law. Demand is especially growing for certain goods, including medical equipment, medicines, medical products (blood transfusion systems, syringes), personal protective equipment, etc.

This is confirmed by the following AdvantShop data on changes in the e-